Justitieutskottets betänkande

1978/79:39

med anledning av propositionen 1978/79:182 om försöksverksamhet med s. k. kontraktsvård av narkotikamissbrukare som har begått brott jämte motioner

Propositionen

I propositionen 1978/79:182 har regeringen (justitiedepartementet) efter lagrådets hörande föreslagit riksdagen att anta följande i propositionen framlagda förslag till

Lag med vissa bestämmelser om handläggningen av brottmål i anslutning till försöksverksamhet på narkomanvårdens område

Härigenom föreskrivs följande.

1 § Finnes i mål om ansvar för brott, på vilket kan följa fängelse, att den tilltalade vanemässigt missbrukar narkotika, får rätten besluta att målet skall vila i avbidan på att han har undergått sådan narkomanvård enligt särskild behandlingsplan som i anslutning till försöksverksamhet på narkomanvårdens område meddelas vid sjukhus som regeringen bestämmer.

Beslut enligt första stycket får meddelas endast om

1. den tilltalade vid huvudförhandling i målet har erkänt gärningen eller övertygande bevisning därvid har förebragts om att han har begått den,
2. den tilltalade har förklarat sig villig att undergå vården, och
3. resultatet av vården kan antas få betydelse för valet av brottspåföljd.

2 § Har den tilltalade underlåtit att följa behandlingsplanen och är underlåtenheten ej av endast ringa betydelse, skall åklagaren göra anmälan till rätten för målets återupptagande. Detsamma gäller, om behandlingsplanen av annat skäl inte kan genomföras.

3 § Mål som har förklarats vilande enligt 1 § skall, utöver vad som följer av 2 §, återupptas

1. om den tilltalade åtalas för nytt brott och rätten ej med hänsyn till omständigheterna finner det olämpligt att målet återupptas,
2. i annat fall när särskilt skäl till återupptagande föreligger,
3. så snart som möjligt sedan ett år har förflutit från beslutet, om målet inte har återupptagits dessförinnan.

4 § Närmare föreskrifter för verkställigheten av denna lag meddelas av regeringen.

Denna lag träder i kraft den 1 september 1979 och gäller till utgången av augusti 1982.

Rörande propositionens huvudsakliga innehåll hänvisar utskottet till vad som anförs nedan under rubriken Utskottet.

Motionerna

I motionen 1978/79:2671 av Karl Boo m. fl. (c) hemställs att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som anförs i motionen om planering och uppföljning av försöksverksamhet med s. k. kontraktsvård.

I motionen 1978/79:2677 av Lars Werner m. fl. (vpk) hemställs att riksdagen beslutar avslå propositionen 1978/79:182 (yrkande 1), att riksdagen hemställer hos regeringen om förslag i syfte att bygga ut kriminalvårdens öppna behandlingshem och att öka antalet platser på drogfria avdelningar inom kriminalvården (yrkande 2) och att riksdagen uttalar att behandlingsarbetet inom kriminalvården skall inriktas på arbetsrehabilitering och möjligheter öppnas för alla fångar att genomgå meningsfull teoretisk utbildning och yrkesutbildning (yrkande 3).

Yttrande från socialutskottet

Justitieutskottet har inhämtat yttrande från socialutskottet över propositionen och motionerna. Yttrandet fogas som *bilaga* till betänkandet.

Utskottet

Som ett led i kampen mot narkotikamissbruket, framför allt det som förekommer inom kriminalvårdens anstalter, föreslås i propositionen en lag som öppnar möjlighet till viss försöksverksamhet i fråga om narkomanvård av personer som begått brott på vilket kan följa fängelse.

Enligt den föreslagna lagen får domstol under rättegång i brottmål förklara målet vilande i avvaktan på resultatet av narkomanvård som den tilltalade förklarat sig villig att undergå. Förutsättning för sådant beslut är att den tilltalade vid huvudförhandling har erkänt gärningen eller övertygande bevisning därvid har förebragts om att han har begått den samt att resultatet av vården kan antas få betydelse för valet av brottspåföljd. Målet skall återupptas bl. a. om den tilltalade har misskött narkomanvården eller begått nytt brott. Har målet inte återupptagits tidigare, skall det alltid tas upp snarast efter det att ett år har förflutit från beslutet om vilandeförklaring. Lagen föreslås träda i kraft den 1 september 1979 och gälla till utgången av augusti

1982.

Det förutsätts i propositionen att den vård som avses med försöksverksamheten skall meddelas vid Ulleråkers sjukhus i Uppsala enligt särskild behandlingsplan. Planen innefattar dels vård vid sjukhusets narkomanvårdsklinik eller därtill knuten enhet under sex–åtta veckor, dels öppen vård med regelbundna återbesök för rådgivning och urinprovskontroll vid sjukhus inom Stockholms eller Uppsala län. Försöksverksamheten avses omfatta ca 50 fall under en treårsperiod.

I motionen 2677 yrkas att riksdagen skall avslå propositionen. Motionärerna hänvisar till den kritik som anförts vid remissbehandlingen av en till grund för förslaget liggande departementspromemoria. De åberopar att förslaget strider mot principen att brottmål skall avgöras så snart som möjligt och att lagstiftningen endast kommer att beröra personer som bor i en viss del av landet. Vidare nämns att målet kan komma att avgöras mitt under pågående behandling och att påföljden då kan komma att bli ett frihetsberövande som kan spolicra hela behandlingsarbetet. Motionärerna anser också att försöksverksamheten borde bedrivas samtidigt vid flera skilda institutioner för att möjliggöra en större objektivitet vid resultatutvärderingen. Slutligen anförs att verksamheten riktar sig exklusivt till en viss grupp av missbrukare, nämligen till dem som kan göra sannolikt att de kan fullfölja behandlingsplanen. Den gruppen kommer enligt motionärerna inte att utgöras av de sämst ställda missbrukarna socialt sett.

Som utskottet i olika sammanhang framhållit är det utomordentligt viktigt att åtgärder vidtas för att komma till rätta med narkotikamissbruket bland kriminalvårdens klienter (se JuU 1978/79:32). Det nu framlagda förslaget innebär att en ny, okonventionell metod prövas i detta syfte. Metoden har utsatts för en delvis hård kritik under remissbehandlingen av departementspromemorian och i den allmänna pressdebatt som saken har föranlett. Invändningar har också rests av lagrådets ledamöter i deras yttranden samt i den nyssnämnda motionen.

Utskottet kan i stora delar ställa sig bakom den sålunda framförda kritiken; starka invändningar – delvis av principiell natur – kan enligt utskottets mening med fog riktas mot förslaget. Det sagda gäller såväl försöksverksamhetens allmänna uppläggning som den straffprocessuella lösning som föreslås för att möjliggöra verksamheten. I det förstnämnda hänseendet vill utskottet särskilt peka på att verksamheten i realiteten torde komma i fråga för tilltalade med bostad inom Stockholms- och Uppsalaregionerna, en lösning som knappast är förenlig med allmänt vedertagna rättsgrundsatser. När det gäller den processrättsliga lösningen vill utskottet anmärka att förslaget strider mot principen att brottmål, av hänsyn till den tilltalade och eventuella målsägande, skall avgöras så snart som möjligt. En principiellt olycklig konsekvens av förslaget är också att domstolen kan komma att känna sig bunden vid påföljdsvalet av det ställningstagande som föregått vilandeförklaringen.

Angivna invändningar har enligt utskottets mening avsevärd tyngd. Efter ingående överväganden har emellertid utskottet – i likhet med departementschefen och lagrådets ledamöter – kommit till uppfattningen att de inte bör få vara avgörande; ändamålet med förslaget – att söka nya metoder för att komma till rätta med kriminalvårdens narkotikaproblem – är så angeläget att betänkligheterna bör vika. Av central betydelse är härvidlag att det är fråga om en försöksverksamhet som omfattar endast ett begränsat antal fall och sträcker sig över en på förhand bestämd, kortare tidsperiod.

När det gäller de invändningar som från vårdsynpunkt anförts mot förslaget – framför allt att vårdprogrammets innehåll inte är tillräckligt preciserat – godtar utskottet den bedömning som socialutskottet redovisat i yttrande till justitieutskottet. Socialutskottet, som funnit det angeläget med erfarenhet av olika vårdformer, har utifrån de synpunkter utskottet primärt har att beakta inte haft något att erinra mot den föreslagna försöksverksamheten.

Med hänsyn till det anförda tillstyrker utskottet att en försöksverksamhet i enlighet med vad som föreslagits i propositionen igångsätts den 1 september 1979.

Den straffprocessuella delen av försöksverksamheten har som framgår av det föregående i sina huvuddrag reglerats i en särskild lag, lag med vissa bestämmelser om handläggningen av brottmål i anslutning till försöksverksamhet på narkomanvårdens område. Lagen skall enligt vad departementschefen uppger kompletteras av en verkställighetsförordning med mer detaljerade bestämmelser.

I den föreslagna lagtexten ges i 2 och 3 §§ regler om målets återupptagande i domstolen. I 2 § anges att åklagaren skall göra anmälan till rätten för målets återupptagande om den tilltalade underlåtit att följa behandlingsplanen och underlåtenheten inte är av endast ringa betydelse. Anmälan skall också göras om behandlingsplanen av annat skäl inte kan genomföras. Enligt 3 § skall målet "utöver vad som följer av 2 §" tas upp vid ny brottslighet, när det i annat fall föreligger särskilt skäl till det eller så snart som möjligt sedan ett år förflutit från beslutet. Enligt utskottets mening bör det slutliga avgörandet huruvida underlåtenhet att följa behandlingsplanen skall leda till återupptagande ankomma på domstolen. Den föreslagna lydelsen av 2 och 3 §§ ger emellertid inte utrymme för någon prövning härvidlag från domstolens sida. Lagtexten bör ändras med hänsyn härtill. Samtidigt bör också införas anmälningsskyldighet för åklagaren i samtliga fall då skäl föreligger att ta upp målet till avgörande före ettårsfristens utgång. Härjämte bör 2 och 3 §§ ändras i redaktionellt hänseende. Utskottet föreslår med hänsyn till det sagda att 2 och 3 §§ i den föreslagna lagtexten erhåller den lydelse som framgår av utskottets hemställan. I övrigt godtar utskottet det föreliggande lagförslaget.

I fråga om projektets bedrivande uttalas i motionen 2671 att stor omsorg måste ägnas åt planering och uppföljning av verksamheten. Enligt motionärerna är verksamheten av sådan art och betydelse att den bör ledas av en särskild ledningsgrupp med parlamentariskt inslag och med tillgång till juridisk och medicinsk expertis. Verksamheten bör, anser motionärerna, ej sättas i gång förrän en sådan ledningsgrupp framlagt en plan för verksamhetens genomförande och uppföljning. I ledningsgruppens uppdrag bör enligt motionärerna ingå att utveckla projektets socialkurativa moment innan verksamheten startas. Anförda synpunkter bör enligt motionärerna ges regeringen till känna.

Socialutskottet har i sitt yttrande över motionen anslutit sig till motionärernas uppfattning att det är viktigt att frågan om planeringen och uppföljningen av försöksverksamheten ägnas stor uppmärksamhet. Ulleråkersprojektet är enligt socialutskottet av sådan art och berör så många olika myndigheters verksamhetsområden att starka skäl talar för att en särskild delegation med politisk förankring och med tillgång till juridisk, medicinsk och social sakkunskap bör tillsättas för att delta i planeringen av verksamheten, ha insyn i dess genomförande och följa upp resultatet av projektet. Enligt socialutskottets mening är det vidare av rättssäkerhets- och integritetsskäl viktigt med den insyn och kontroll som kan erhållas genom en sådan delegation. En sådan är också ägnad att i viss mån undanröja de farhågor av principiell natur mot projektets genomförande, som framkommit under remissbehandlingen. Om verksamheten skulle utökas till andra orter eller regioner, en utveckling som departementschefen inte är främmande för (prop. s. 10), framstår det enligt socialutskottet som än mer angeläget att en särskild delegation deltar i planeringen och samordnar verksamheten. Delegationen bör enligt socialutskottet tillsättas så snabbt som möjligt så att planeringsarbetet kan inledas i god tid före den tidpunkt, den 1 september 1979, då projektet är avsett att sättas i gång.

Justitieutskottet kan i allt väsentligt instämma i vad socialutskottet sålunda anfört i nära anslutning till motionärernas önskemål. Den förordade delegationen bör som socialutskottet framhåller delta i planeringen av verksamheten, ha insyn i dess genomförande och följa upp resultatet. Den direkta ledningen över verksamheten måste i sedvanlig ordning åvila projektledaren. Utskottet vill understryka att den insyn och kontroll, som delegationen bör möjliggöra, är ägnad att minska betänkligheterna beträffande den föreslagna försöksverksamheten.

Vad utskottet sålunda anfört om tillsättandet av en delegation för planering m. m. av projektet bör som riksdagens mening ges regeringen till känna.

I motionen 2677 yrkas att riksdagen – förutom att avslå propositionen – skall dels hos regeringen begära förslag i syfte att kriminalvårdens öppna behandlingshem skall byggas ut och att antalet platser på drogfria avdelningar inom kriminalvården skall ökas (yrkande 2), dels uttala att behandlingsarbe-

tet inom kriminalvården skall inriktas på arbetsrehabilitering och möjligheter öppnas för alla fångar att genomgå meningsfull teoretisk utbildning och yrkesutbildning (yrkande 3).

Utskottet vill med anledning av dessa yrkanden hänvisa till utskottets ovannämnda betänkande 1978/79:32 med anledning av regeringens anslagsförslag beträffande kriminalvården för nästa budgetår. I betänkandet noterade utskottet med tillfredsställelse de åtgärder som fortlöpande vidtas för att inrätta narkotikafria avdelningar på anstalterna. Utskottet erinrade också om den successiva utbyggnad av antalet § 34-placeringar som kriminalvårdsstyrelsen eftersträvar och anslöt sig till styrelsens uppfattning om värdet av sådana placeringar som behandlingsinstrument, inte minst som led i rehabiliteringen av de narkotikaskadade.

Härutöver vill utskottet – med anledning av yrkande 3 – endast konstatera att ett väsentligt inslag i behandlingsarbetet inom kriminalvårdsanstalterna redan i dag är att åstadkomma en arbetsrehabilitering och att kriminalvårdsmyndigheterna eftersträvar att ge alla intagna möjlighet att genomgå teoretisk utbildning eller yrkesutbildning i den mån behov därav föreligger.

Mot denna bakgrund är det enligt utskottets mening inte motiverat med någon framställning till regeringen eller något uttalande från riksdagens sida i anledning av motionen i nu berörd del.

Utskottet hemställer

1. att riksdagen beträffande *avslag på propositionen* avslår motionen 1978/79:2677 i denna del (yrkandet 1),
2. att riksdagen antar det i propositionen 1978/79:182 framlagda förslaget till lag med vissa bestämmelser om handläggningen av brottmål i anslutning till försöksverksamhet på narkomanvårdens område med de ändringarna att 2 och 3 §§ erhåller följande såsom *Utskottets förslag* betecknade lydelse:

Regeringens förslag	*Utskottets förslag*
	2 §
Har den tilltalade underlåtit att följa behandlingsplanen och är underlåtenheten ej av endast ringa betydelse, skall åklagaren göra anmälan till rätten för målets återupptagande. Detsamma gäller, om behandlingsplanen av annat skäl inte kan genomföras.	*Mål som har förklarats vilande enligt 1 § skall återupptas så snart som möjligt sedan ett år förflutit från beslutet.* *Målet skall dock återupptas dessförinnan* *1. om den tilltalade har underlåtit att följa behandlingsplanen och underlåtenheten ej är av endast ringa betydelse,*

Regeringens förslag	*Utskottets förslag*
	2. om behandlingsplanen av annat skäl inte kan genomföras,
	3. om den tilltalade åtalas för nytt brott och rätten ej med hänsyn till omständigheterna finner det olämpligt att målet återupptas,
	4. om i annat fall särskilt skäl till återupptagande föreligger.
3 §	
Mål som har förklarats vilande enligt 1 § skall, utöver vad som följer av 2 §, återupptas	*Åklagaren skall göra anmälan till rätten när fall föreligger som anges i 2 § andra stycket.*
1. om den tilltalade åtalas för nytt brott och rätten ej med hänsyn till omständigheterna finner det olämpligt att målet återupptas,	
2. i annat fall när särskilt skäl till återupptagande föreligger,	
3. så snart som möjligt sedan ett år har förflutit från beslutet, om målet inte har återupptagits dessförinnan.	

3. att riksdagen beträffande *tillsättandet av planerings- och uppföljningsgrupp* med anledning av motionen 1978/79:2671 såsom sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört i detta hänseende,
4. att riksdagen beträffande *drogfria avdelningar m. m.* avslår motionen 1978/79:2677 i denna del (yrkandet 2),
5. att riksdagen beträffande *arbetsrehabilitering m. m.* avslår motionen 1978/79:2677 i denna del (yrkandet 3).

Stockholm den 22 maj 1979

På justitieutskottets vägnar
BERTIL LIDGARD

Närvarande: Bertil Lidgard (m), Lisa Mattson (s), Eric Jönsson (s), Bertil Johansson (c), Arne Nygren (s), Hans Petersson i Röstånga (fp), Lilly Bergander (s), Hans Pettersson i Helsingborg (s), Svea Wiklund (c), Ella Johnsson (c), Helge Klöver (s), Joakim Ollén (m), Martin Segerstedt (s) och Bengt Bengtsson (c).

Bilaga

Socialutskottets yttrande
1978/79:8 y

över propositionen 1978/79:182 om försöksverksamhet med s. k. kontraktsvård av narkotikamissbrukare som har begått brott jämte motioner

Till justitieutskottet

Justitieutskottet har den 8 maj 1979 beslutat inhämta yttrande från socialutskottet över propositionen 1978/79:182 om försöksverksamhet med s. k. kontraktsvård av narkotikamissbrukare som har begått brott jämte följande med anledning av propositionen väckta motioner, nämligen motionen 1978/79:2671 av Karl Boo m. fl. (c) och motionen 1978/79:2677 av Lars Werner m. fl. (vpk).

Socialutskottet har med anledning av propositionen och motionerna hållit hearing i vilken har deltagit representanter för socialstyrelsen, kriminalvårdsstyrelsen, det s. k. Ulleråkersprojektet och Riksförbundet för hjälp åt läkemedelsmissbrukare (RFHL).

Utskottet

I propositionen föreslås en tidsbegränsad lag enligt vilken domstol i mål om ansvar för brott på vilket kan följa fängelse under vissa förutsättningar kan förklara målet vilande i avbidan på att den tilltalade har undergått narkomanvård enligt särskild behandlingsplan. Lagen avses ge stöd för en försöksverksamhet med s. k. kontraktsvård av narkotikamissbrukare som har begått brott, vilken skall bedrivas på Ulleråkers sjukhus. Lagen föreslås träda i kraft den 1 september 1979 och gälla till utgången av augusti 1982.

Försöksverksamheten syftar enligt propositionen till att bereda vård åt en del av de narkotikamissbrukare som har övertygats om brott och väljer vården i stället för den frihetsberövande påföljd som annars kunnat påräknas. Missbrukaren skall frivilligt åta sig att undergå vården och skall av psykologiska skäl underteckna ett s. k. vårdkontrakt. Behandlingen skall inledas med en vistelse på narkomanvårdskliniken vid Ulleråkers sjukhus under sex–åtta veckor. Under denna vårdperiod sker inledningsvis medicinsk hälsokontroll och behandling av missbrukaren. Vidare planeras verksamhet med terapeutiskt syfte som t. ex. gruppsamtal, fysisk träning och åtgärder för att få med missbrukaren i olika sociala sammanhang. Efter sjukhusvistelsen förs patienten över till öppen vård. Patienten skall tillsammans med sjukhusets eftervårdsgrupp försöka skaffa arbete och bostad. Han får bo i sitt hem men skall två gånger varje vecka infinna sig vid sjukhus i regionen för

rådgivning och kontroll av att han är drogfri. Vid misskötsamhet anses kontraktet "brutet" och det vilande målet vid domstolen skall då återupptas.

Utskottet har tidigare i olika sammanhang framhållit vikten av att kraftfulla åtgärder vidtas för att begränsa narkotikamissbruket i samhället och för att narkotikamissbrukare ges möjlighet till vård och rehabilitering.

Det nu framlagda förslaget syftar till att bereda vård åt en avgränsad grupp missbrukare, nämligen vissa av de missbrukare som på grund av begångna brott riskerar att tas in på kriminalvårdens anstalter. Inom kriminalvårdens anstalter utgör narkotikan ett stort problem. Under senare år har olika ansträngningar gjorts för att komma till rätta med problemet, bl. a. har inrättats en frivillig drogfri behandlingskedja vid tre anstaltsenheter, det s. k. Österåkerprojektet. Systemet med narkotikafria avdelningar har efter hand införts även vid andra anstalter i landet. Ett stort antal intagna på kriminalvårdens anstalter har med stöd av 34 § lagen (1974:203) om kriminalvård i anstalt beretts tillfälle att på behandlingshem försöka bli kvitt sitt narkotikamissbruk.

Enligt utskottets mening är det angeläget att alla framkomliga vägar för att begränsa narkotikamissbrukets utbredning i kriminalvårdens anstalter undersöks. Den nu föreslagna försöksverksamheten kan – om behandlingen lyckas – ge den dubbla effekten att antalet missbrukare som är intagna på anstalterna begränsas samtidigt som den enskilde missbrukaren bereds behövlig vård. Vårdformen, som har utländska förebilder, är emellertid inte ur alla synpunkter invändningsfri. Det kan erinras om att flera remissinstanser liksom lagrådets ledamöter uttryckt principiella betänkligheter från rättslig synpunkt mot förslaget. Utifrån de synpunkter socialutskottet primärt har att beakta – vårdens innehåll och organisation – har utskottet, som finner det angeläget med erfarenheter av olika vårdformer, inte något att erinra mot en försöksverksamhet av det slag som redovisas i propositionen. Utskottet förutsätter att den sociala uppföljningen ägnas stor uppmärksamhet vid genomförandet av projektet.

I motionen 1978/79:2671 av Karl Boo m. fl. (c) hävdas att försöksverksamheten bör ledas av en särskild ledningsgrupp med parlamentariskt inslag och med tillgång till juridisk och medicinsk expertis. Som bakgrund till behandlingen av detta yrkande finns skäl att ytterligare anföra följande beträffande försöksverksamheten.

Den föreslagna försöksverksamheten innebär en för Sverige helt ny vårdform. Missbrukaren kommer att genomgå vård och behandling under hotet av att ett misslyckande medför en frihetsberövande dom. Å andra sidan innebär erbjudandet om deltagande i försöksverksamheten en möjlighet att undgå en frihetsberövande påföljd som i annat fall skulle ha följt på de brottsliga gärningar som hade begåtts. Denna möjlighet kommer dock av praktiska skäl inte att kunna erbjudas alla missbrukare i aktuell situation utan i praktiken endast dem som har sina rötter i Stockholms- och Uppsalaom-

rådet. I behandlingen ingår kontrollmoment. Missbrukaren skall inställa sig regelbundet vid sjukhus för att avge urinprov för kontroll av att han fortfarande är drogfri. Behandlingen utanför sjukhus ställer stora krav på en väl fungerande eftervårdsorganisation, bl. a. måste frågor rörande arbete, bostad och meningsfull fritid lösas. Verksamheten kan antas få stor betydelse för inriktningen av andra vårdprojekt.

I överensstämmelse med vad som anförs i motionen 1978/79:2671 anser utskottet att det är viktigt att frågan om planeringen och uppföljningen av försöksverksamheten ägnas stor uppmärksamhet. Ulleråkersprojektet är av den art och berör så många olika myndigheters verksamhetsområden att starka skäl talar för att en särskild delegation med politisk förankring och med tillgång till juridisk, medicinsk och social sakkunskap bör tillsättas för att delta i planeringen av verksamheten, ha insyn i dess genomförande och följa upp resultatet av projektet. Enligt utskottets mening är det av rättssäkerhets- och integritetsskäl viktigt med den insyn och kontroll som kan erhållas genom en sådan delegation. En sådan är också ägnad att i viss mån undanröja de farhågor av principiell natur mot projektets genomförande som framkommit under remissbehandlingen. Departementschefen är som framgår av propositionen (s. 10) inte heller främmande för att försöket, om förutsättningar härför skulle uppstå, utökas till andra orter eller regioner. Om verksamheten skulle utökas framstår det som än mer angeläget att en särskild delegation deltar i planeringen och samordnar verksamheten. Delegationen bör tillsättas så snabbt som möjligt så att planeringsarbetet kan inledas i god tid före den tidpunkt, den 1 september 1979, då projektet är avsett att sättas i gång.

I övrigt föranleder propositionen eller motionerna inte något uttalande av socialutskottet.

Stockholm den 17 maj 1979

På socialutskottets vägnar
KERSTI SWARTZ

Närvarande: Kersti Swartz (fp), Erik Larsson (c), Evert Svensson (s), Anna-Greta Skantz (s), Kjell Nilsson (s), Britt Wigenfeldt (c), Sven-Gösta Signell (s), Stig Alftin (s), Gunnar Biörck i Värmdö (m), Lena Öhrsvik (s), Rune Gustavsson (c), Arne Magnusson (c), Blenda Littmarck (m), John Johansson (s) och Britta Gunnarsson (fp).

Särskilt yttrande

av Gunnar Biörck i Värmdö (m) som anfört:

Brottsliga gärningar som utförs av narkotikaberoende personer kan i viss mån jämföras med brott som utförs av psykiskt sjuka personer. I det senare fallet faller domen först och eventuell vård kommer först därefter. Detta borde vara den naturliga tågordningen även vid brott utförda av narkotikamissbrukare – också med hänsyn till målsägarna. Orsaken till att man i propositionen väljer det motsatta förfarandet torde vara att en anordning med alternativa påföljder enligt den dömdes fria val skulle innebära en alltför revolutionerande nyhet i svensk strafflagstiftning. Man har därför valt att föreslå en annan ordning som uppfattats som något mindre revolutionerande.

Den ringa framgång samhället hittills haft när det gällt att förebygga och bekämpa narkotikamissbruk inbjuder naturligt till försök att angripa problemen på ett kombinerat naturvetenskapligt och beteendevetenskapligt sätt, såsom att göra experiment.

Vad som här kallas "försöksverksamhet" är i dubbla avseenden att betrakta som experiment. Det grundläggande experimentet är att man i praktiken låter den dömde själv få välja alternativa påföljder, av vilka den ena är ovillkorlig och den andra villkorlig. Experimentets andra fas är den medicinska och sociala utformningen av vården för dem, som väljer detta alternativ. Det är denna andra fas, som den i socialutskottets yttrande föreslagna delegationen närmast har att befatta sig med. Jag finner det välbetänkt att en sådan grupp tillsätts, *om* man accepterar det första, grundläggande, juridiska och kriminalpolitiska experimentet.

Socialutskottet har valt att endast yttra sig om det andra experimentet på premissen att justititeutskottet godkänner utformningen av det första. Jag kan acceptera detta, men vid behandlingen av propositionen i riksdagen kan man inte begränsa sin bedömning enbart till den ena aspekten av problemet.

GOTAB 62254 Stockholm 1979